

Høringsnotat til høring i Meld. St. 8 (2018-2019) *Kulturens kraft - Kulturpolitikk for framtida*

I Meld.St. 8 (2018–2019) nevnes regjeringens mål for kulturpolitikken:

«Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfald, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.»

Det økonomiske premisset for kulturmeldingen står i kontrast til det høye ambisjonsnivået. I det økosystemet som utgjør kunstlivet, er kunstnerens skapende virke første ledd i verdikjeden og utgjør grunnlaget for et stort og voksende antall arbeidsplasser. Uten vilje til å øke investeringene, og rammene for kulturbudsjettet, mangler reelle insentiv til å forbedre kunstnerens økonomi. Kunstnerens vilkår for skapende virke, forhandlingsmuligheter og rettigheter er nært knyttet til spørsmål omkring ytringsfrihet, ytringsmangfold og danning. Ivaretagelse av faglige, økonomiske, ideelle og sosiale interesser, henger sammen med samfunnets tilgang på kunst av høy kvalitet. NBK viser til vårt innspill til kunstnermeldingen for gode strategier og tiltak for å øke investeringene og tilrettelegge for økt verdiskaping på billedkunstfeltet.

NBK stiller seg generelt bak regjeringens overordnede mål for kulturpolitikken, men registrerer samtidig en mangel på konkretisering av tiltak for å nå disse. NBK vil i det følgende presentere nødvendige forutsetninger for en fremtidig kunst- og kulturpolitikk.

Prinsippet om armlengdes avstand og fagfellevurdering

Det er avgjørende for legitimiteten til de statlige støtteordningene at de fordeles av kunstnere som i størst mulig grad oppnevnes på demokratisk vis av fagfeller. Når det gjelder prinsippet om armlengdes avstand, reagerer Norske Billedkunstnere på følgende formuleringer i kulturmeldingen: «Det handlar òg om å sørge for at organiserte interesser ikkje påverkar utøving av det frie kunst- og kulturfaglege skjønnet.» (s. 37) og «Det er eit grunnleggjande prinsipp at offentleg støtte til kunstnarskap må forvaltast på armlengds avstand frå politiske vurderingar og korporative interesser». (s. 45)

Med organiserte interesser, eller «korporative» interesser antas det at det her siktes til kunstnerorganisasjonene og deres demokratiske valg for oppnevning av fagfeller til stipendkomiteer. Formuleringen kan derfor tolkes som et varsel om at departementet vil frata kunstnerne oppnevningens retten.

Organiserte interesser bør aldri påvirke skjønnsmessige vurderinger. Innstilling av representanter til komiteer skjer på bakgrunn av kunstfaglig kompetanse alene, man må altså ikke være organisert for å sitte i våre stipendkomiteer. Videre viser tildelingsstatistikken at ikke-organiserte kunstnere ikke er underrepresentert i tildelingene. Vi støtter sterke forvaltningsinstanser, enten det dreier seg om statlig eller fylkeskommunalt nivå, men da er det avgjørende at våre komiteer forblir en sikringsmekanisme som sørger for maktspredning i norsk kunstliv. Kunstnerorganisasjonene er den instansen som har de aller beste forutsetninger for å kunne sikre faglig kvalitet parallelt med ivaretagelse av prinsippet om armlengdes avstand.

- NBK støtter en lovfesting av armlengdes avstand-prinsippet. Kunstnerorganisasjonene er det mest naturlige armlengdes-organet for å sikre representasjon og legitimitet, både på statlig og fylkeskommunalt nivå.
- Oppnevning retten for statens kunstnerstipend må forbli hos fagorganisasjonene for å sikre nettopp armlengdes avstand i offentlige tilskuddsordninger.

Oppgavefordeling mellom stat og fylkeskommune

Kulturmeldingens følgedokumentet om oppgavefordeling har naturligvis et gjennomgående politisk og byråkratisk perspektiv. Men slik deler av følgedokumentet er formulert, i kombinasjon med nevnte skepsis mot kunstnerorganisasjonenes innflytelse, er maktkonsentrasjon en reell trussel.

Det heter blant annet at «På regionalt nivå vil fylkeskommunene stå fritt til å vurdere virkemidler og tiltak, og kan velge å vektlegge andre hensyn enn det som vektlegges under Kulturrådet.» (s. 75)

Norske Billedkunstnere er kritisk til mangelen på faglig argumentasjon for en eventuell flytting av oppgaver fra nasjonalt til regionalt plan. Dette vil splitte opp det nasjonale virkemiddelapparatet som fungerer godt for det profesjonelle visuelle kunstfeltet. Innen det visuelle feltet er det mange små og spesialiserte støtteordninger og virkemidler, og det er derfor svært viktig at de ulike virkemidlene ses under ett – enten det er snakk om innkjøpspolitikk, arrangør- og festivalstøtte eller støtte til kunsthaller. På regionalt nivå kan det imidlertid være behov for en styrking av kompetansemiljø for kunstnere – slik at de i større grad kan bistå det offentlige i utviklingen av infrastruktur, virkemiddelapparat og besørge reell demokratisk representasjon av kunstnerbefolkningen i lokale armlengdes-organ.

Kunst, danning og demokrati

I kulturmeldingen understrekes kunsten og kulturens funksjon som demokratibyggere og plattformer for ytringsfrihet: «Kunst og kultur kan gi barn og unge opplevingar og eit rom for ytring som har identitetsbyggjande kraft i livet til den enkelte». En reintroduksjon av begrepet «danning» er interessant, sammen med ambisjonene for barn og unge. For å oppnå målet om at kunsten skal få plass i den enkeltes liv, forutsettes det at strukturer og praktiske verktøy styrkes både i skoleverket og det frie feltet. Behovet for å styrke tilstedeværelsen av kunstfaglig kompetanse og praksis i skolen og undervisningen har gjenklang i kulturmeldingen. Det står imidlertid i sterk kontrast til Kunnskapsdepartementets marginalisering av kunstfag i skolen.

Den Kulturelle Skolesekken (DKS) skal sørge for at barn og unge får oppleve kunst og kultur av høy kvalitet. Det skal ikke være en pedagogisk støttefunksjon underlagt skolens læreplan, som NBK påpeker i vårt innspill til den kommende kunstnermeldingen.

I dagens DKS-ordning er det visuelle kunstfeltet underrepresentert, og kun få institusjoner tilbyr produksjonsbistand til DKS-prosjekter. Staten må ansvarliggjøres når det gjelder styrking av kompetansemiljøer på det visuelle feltet.

På vegne av Norske Billedkunstnere,

Hilde Tørdal
styreleder